

	<p>ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»</p> <p>НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА ІМ.КНЯЗЯ ВОЛОДИМИРА ВЕЛИКОГО</p> <p>Кафедра: <u>конституційного права, історії та теорії держави і права</u></p>
<p>Затверджую:</p> <p>Директор навчального підрозділу</p> <hr/> <p>(підпис) А. М. Кислий</p> <hr/> <p>(П.І.Б.)</p> <p>“ ____ ” _____ 2019 р.</p>	<p>Схвалено на засіданні кафедри конституційного права, історії та теорії держави і права</p> <hr/> <p>(назва кафедри) Протокол № 1 від 29.08. 2019 р. Завідувач кафедри</p> <hr/> <p>(підпис) А. М. Подоляка</p> <hr/> <p>(П. І. Б.)</p>

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ « ДЕРЖАВНЕ (КОНСТИТУЦІЙНЕ) ПРАВО ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН»

Статус дисципліни: **обов'язкова дисципліна професійної підготовки**

Освітньо-професійна програма: **Право, Правоохоронна діяльність**

Для напрямку: **08 «Право»; 26 «Цивільна безпека»**

Спеціальність: **081«Право»; 262 «Правоохоронна діяльність»**

Спеціалізація: **Адвокатська діяльність, Безпека діяльності організацій та установ, Цивільне право та право інтелектуальної власності, _____**

Форма навчання: **денна; Курс: 2 (бакалавр); Семестр 1**

Обсяг в кредитах ЄКТС/ Всього годин **3/90** за навчальним планом від 24.01.2018 р.

- лекції (Л) **20**
- семінарські заняття (СЗ) **20**
- практичні заняття (ПЗ)
- індивідуально-консультативна робота (ІКР)
- самостійна робота студентів (СРС) **50**

Робоча програма навчальної дисципліни складена на основі навчальної програми дисципліни «Державне (конституційне) право зарубіжних країн» доцента кафедри Талаха А. М. (перезатверджена на засіданні кафедри конституційного права, історії та теорії держави і права протокол № 1 від 29 серпня 2019 року).

Розробник (-и) робочої програми навчальної дисципліни: **Талах А. М.**

II. Мета вивчення навчальної дисципліни

Метою державного права зарубіжних країн є всебічне пізнання та осмислення конституцій провідних держав світу, вивчення основних механізмів (моделей) конституційно-правового регулювання головних інститутів конституційного права зарубіжних держав.

Статус дисципліни: обов'язкова дисциплін професійної підготовки.

Місце навчальної дисципліни в структурно-логічній схемі освітньо-професійної програми підготовки фахівців за відповідним ступенем вищої освіти. Дисципліна «Державне (конституційне) право зарубіжних країн» належить до обов'язкової дисципліни професійної підготовки за ступенем вищої освіти «Бакалавр», для напрямку: 08 «Право»; 26 «Цивільна безпека» спеціальності: 081«Право»; 262 «Правоохоронна діяльність» спеціалізації: Адвокатська діяльність, Безпека діяльності організацій та установ, Цивільне право та право інтелектуальної власності, _____.

Компетентності та програмні результати навчання з дисципліни «Державне (конституційне) право зарубіжних країн»:

а) загальнокультурні компетенції:

здатність до ефективного використання положень нормативно-правових документів в своїй діяльності;

володіння теоретико-методологічним змістом категоріально – понятійного апарату навчальної дисципліни з метою його застосування в юридичній діяльності.

б) професійні компетенції:

в практичній юридичній діяльності: використовувати знання з державного права зарубіжних країн в юридичній практиці;

відслідковувати зв'язки норм конституційного права з нормами інших галузей права;

в межах допустимого давати аналіз і тлумачення норм конституційного права;

в організаційно-управлінській діяльності: обґрунтовувати конституційність і доцільність правових рішень;

використовувати конституційно-правові процедури захисту прав і свобод людини;

вироблення високих професійних якостей, формування навичок соціального партнерства та особистої відповідальності у процесі реалізації юридичної діяльності;

вміння орієнтуватися в основних національних та міжнародних актах.

Завданням державного права зарубіжних країн є забезпечення підготовки висококваліфікованих спеціалістів, що володіють ґрунтовними знаннями в галузі конституційного права, вміння використовувати їх у повсякденному житті та професійній діяльності.

Предметом навчальної дисципліни «Державне (конституційне) право зарубіжних країн» є поглиблення теоретичних знань про моделі правового регулювання статусу особистості, про конституційні принципи економічної, соціальної і політичної систем суспільства, здійснення порівняльного аналізу національних особливостей щодо форм правління, державно – територіального устрою держави, взаємовідносин держави та суспільства, побудови органів публічної влади.

Міждисциплінарні зв'язки навчальної дисципліни «Державне (конституційне) право зарубіжних країн»: філософія права, історія вчень про державу та право, політологія, історія держави та права зарубіжних країн, теорія держави та права, конституційне право України, державне будівництво та самоврядування в Україні, муніципальне право, адміністративне право, міжнародне право, конституційна реформа в Україні, актуальні проблеми конституційного права України.

III. Очікувані результати навчання

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати:**

- особливості політико-правової природи та змісту поняття конституційне право, яке використовується у різних правових системах: США, держав Європи

та Азії; специфіку конституційно-правових інститутів та норм держав, що належать до різних політико-правових систем;

- специфіку регулювання конституційно-правових відносини у державах, що належать до різних правових систем;

- зміст понять конституціоналізм, конституція, конституційні та органічні закони, конституційний лад, конституційний статус людини і громадянина, громадянство, безпосередня демократія, вибори, виборча система, референдум, система органів державної влади, адміністративно-територіальний устрій, автономія, місцеве самоврядування;

- структуру Конституцій Великобританії, Іспанії, Італії, США, ФРН, Франції, Польщі, Росії та держав Балтії, держав арабського світу, їх місце та роль у системі законодавства;

- засади конституційного ладу Великобританії, Іспанії, Італії, США, ФРН, Франції, Польщі, Росії та держав Балтії, держав арабського світу;

- підстави і порядок набуття та припинення громадянства в державах ЄС, США, країнах пострадянського простору;

- основні права, свободи та обов'язки людини і громадянина у Великобританії, Іспанії, Італії, США, ФРН, Франції, Польщі, Росії та державах Балтії, специфіку їх конституційно-правового регулювання;

- види виборів, виборчих систем і референдумів;

- порядок формування, функції та повноваження органів державної влади Великобританії, Іспанії, Італії, США, ФРН, Франції, Польщі, Росії та держав Балтії, держав арабського світу (глави держави, парламенту, уряду, міністерств та державних комітетів, судів загальної та конституційної юрисдикції, органів виконавчої влади та місцевого самоврядування);

- систему територіального устрою федеративних та унітарних держав;

- правове становище автономій, національних меншин, корінних народів;

- систему, функції та повноваження органів місцевого самоврядування.

уміти:

- охарактеризувати конституції зарубіжних держав за класифікаційними критеріями;

- співставляти практику формування конституційно-правових інститутів, їх ефективність за умов різних суспільних систем і державних форм;

- виявити ті основоположні цінності, які притаманні розвинутій демократичній державі та її конституційному ладу;

- аналізувати джерела конституційного права, використовуючи різні наукові методи;

- самостійно прогнозувати розвиток конституційно-правових інститутів;

- характеризувати обсяг і зміст повноважень парламенту, глави держави, уряду та інших органів виконавчої влади, судів загальної та конституційної юрисдикції; намагатися використовувати на практиці набутий під час вивчення курсу досвід зарубіжних країн в конституційно-правовому полі власної держави.

- охарактеризувати Конституції зарубіжних держав за класифікаційними критеріями;

- аналізувати конституційні норми з точки зору їх структури та змісту;

- класифікувати конституційні права, свободи та обов'язки людини і громадянина та аналізувати їх зміст;

- визначати види виборів та виборчих систем, тлумачити новели виборчого законодавства;

- аналізувати порядок проведення національних та місцевих референдумів, їх роль у зміцненні демократії;

- характеризувати обсяг і зміст повноважень парламенту, глави держави, уряду та інших органів виконавчої влади, судів загальної та конституційної юрисдикції;

- визначати особливості правового статусу автономій в унітарній державі;

- характеризувати інститут місцевого самоврядування.

IV. Критерії оцінювання результатів навчання

Під час вивчення дисципліни застосовується поточний, модульний та підсумковий контроль.

Поточний контроль проводиться для оцінювання рівня навчальних досягнень під час семінарських, практичних занять та якості виконання індивідуальної і самостійної роботи та передбачає перевірку рівня засвоєння знань, умінь і навичок студентом з кожного окремого модуля навчальної дисципліни.

Поточний контроль – проведення семінарських занять, відпрацювання академічних заборгованостей.

Поточний контроль під час проведення семінарських занять передбачає перевірку рівня засвоєння знань, умінь і навичок студентом з кожного окремого навчального (змістового) модуля навчальної дисципліни та їх корекцію. Прозорість оцінювання рівня знань студентів забезпечується чіткими критеріями.

Модульний контроль – визначає якість виконаної студентом навчальної роботи з певного навчального (змістового) модуля та оцінюється за сукупними підсумками поточної успішності, включаючи виконану індивідуальну, самостійну та модульну контрольну роботу.

Підсумковий контроль – виставляється як сума балів з усіх модулів навчальної дисципліни та обраховується, як правило, як середнє арифметичне складових модулів.

По закінченню вивчення навчальної дисципліни студент складає семестровий **екзамен**.

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЕСТ8	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 - 100	A	відмінно	Зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73		задовільно	
60-63	E		
35-59	PX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	P	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

V. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування студентами результатів вивчення дисципліни «Державне (конституційне) право зарубіжних країн» є:

- усний виступ;
- виконання письмового завдання;
- тестування;
- есе, дайджест;
- реферат;
- складання словника основних термінів, що визначені програмою курсу;
- ведення опорного конспекту лекцій;
- письмова контрольна робота;
- інші види навчально-наукової роботи (участь у гуртках, наукових конференціях тощо);
- підсумкова модульна робота.

VI. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№	Курс II Семестр III Обсяг в кредитах ЄКТС/Всього годин 3/ 90 Назва теми	Кількість годин, з них:						Примітка
		Лекції (Л)	Семіні зан. (СЗ)	Пр., лаб. зан. (ПЗ, ЛЗ)	Інд-конс. роб. (ІКР)	Сам. роб. студ. (СРС)	Форма Контролю	
Змістовний модуль 1. Загально-теоретичні основи конституційного права зарубіжних країн								
1.	Поняття, предмет, джерела і система державного права зарубіжних країн	2	2			2	У, ПК, Т,СР	
2.	Теорія конституції та сучасні конституційні моделі					4	У, ПК, Т,СР	
3.	Конституційно-правовий статус людини і громадянина у зарубіжних країнах	2	2			4	У, ПК, Т,СР	
4.	Сучасні форми держави в зарубіжних країнах					4	У, ПК, Т,СР	
5.	Правовий статус політичних партій в зарубіжних країнах	2	2			4		
6.	Конституційні форми безпосереднього народовладдя в зарубіжних країнах. Виборче право та виборчі системи	2	2			6		
Змістовний модуль 2. Особливості конституційно-правової регламентації функціонування вищих органів державної влади та місцевого самоврядування								
7.	Інститут законодавчої влади. Парламенти та парламентаризм	2	2			4	У, ПК, Т,СР	
8.	Конституційно-правовий статус глави держави зарубіжних країн	2	2			4	У, ПК, Т,СР	
9.	Виконавча влада в зарубіжних країнах. Конституційно-правовий статус уряду.	2	2			6	У, ПК, Т,СР	
10.	Конституційні основи судової влади в зарубіжних країнах	2	2			4	У, ПК, Т,СР	
11.	Місьцеве самоврядування в зарубіжних країнах	2	2			4		
12.	Конституційний контроль (нагляд) в зарубіжних країнах	2	2			4		
		20	20			50		
	ВСЬОГО	90год.						
	Форма контролю	екзамен						

Форми контролю:

Усне опитування – У

Тестування – Т

Перевірка конспектів – ПК

Перевірка завдань для самостійної роботи – СР

Контрольні роботи – КР

6.1. Плани лекцій

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

ЗАГАЛЬНО-ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

ТЕМА 1. ПОНЯТТЯ, ПРЕДМЕТ, ДЖЕРЕЛА І СИСТЕМА ДЕРЖАВНОГО ПРАВА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Конституційне право зарубіжних країн в системі публічного права. Взаємодія державного права зарубіжних країн з іншими правовими науками. Державне право зарубіжних країн як галузь права, як наука і навчальна дисципліна. Методи вивчення державного права зарубіжних країн. Конституційне право України та державне право зарубіжних країн їх співвідношення. Предмет регулювання державного права зарубіжних країн. Конституційно-правові методи. Функції державного права зарубіжних країн. Сучасні правові системи та їх особливості. Поняття суб'єкта державно-правових відносин та їх види. Конституційно-правові відносини, їх зміст та види. Джерела державного права зарубіжних країн. Система державного права зарубіжних країн та структура відповідного навчального курсу. Формування державного права як самостійної галузі юридичної науки. Норми державного права зарубіжних країн, їх особливості. Інститути державного права зарубіжних країн, їх види.

ТЕМА 2. ТЕОРІЯ КОНСТИТУЦІЇ ТА СУЧАСНІ КОНСТИТУЦІЙНІ МОДЕЛІ

Поняття та юридична природа конституцій зарубіжних країн. Основні етапи конституційного розвитку сучасних держав, їх особливості та відмінності. Сутність, зміст Конституції. Конституційні норми, їх види. Конституційні принципи. Властивості Конституції. Конституція - політичний документ. Конституція - ідеологічний документ. Структура Конституції. Види Конституцій. Порядок прийняття і внесення змін до Конституції. Способи прийняття Конституції. Процедура прийняття Конституції. Термін дії Конституції.

ТЕМА 3. КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА У ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Поняття правового статусу людини і громадянина. Основні підходи до проблеми правового статусу особи. Моделі правового статусу особи. Елементи правового статусу людини і громадянина. Зародження ідеї прав людини. Закріплення правового статусу особи. Поняття «права людини» і «права громадянина» та їх співвідношення. Конституційно-правовий інститут громадянства. Поняття громадянства і підданства. Юридичні норми, що регулюють інститут громадянства. Підстави набуття громадянства. Підстави припинення громадянства. Правове положення іноземних громадян та осіб без громадянства. Класифікація прав і свобод людини і громадянина. Юридичні гарантії прав і свобод людини. Міжнародно-правові акти щодо захисту основних прав і свобод людини. Обов'язки громадянина. Поняття, суть і види правових гарантій конституційних прав і свобод особи в зарубіжних країнах. Роль омбудсманів у захисті прав людини.

ТЕМА 4. СУЧАСНІ ФОРМИ ДЕРЖАВИ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Поняття форми держави. Полікратична форма держави. Монократична форма держави. Сегментарна форма держави. Форми правління в зарубіжних країнах. Види форм правління. Поняття та основні ознаки монархії. Абсолютна та обмежена монархія. Виборна монархія. Теократична монархія. Поняття та основні ознаки республіки. Види республіканських форм правління у зарубіжних країнах. Президентська республіка. Парламентська республіка. Змішана республіка. Нетипові форми правління. Форми державного устрою в зарубіжних країнах. Проста і складна форми державного устрою. Унітарна держава: поняття та основні ознаки. Централізована унітарна держава. Децентралізована унітарна держава. Відносно централізована унітарна держава. Адміністративно-територіальний поділ. Види автономій. Правовий статус автономій. Поняття та основні ознаки федерації. Види федерацій. Структура федерацій. Суб'єкти федерації та їх правове положення. Розподіл компетенції між федерацією та її

суб'єктами. Поняття та сутність конфедерації. Поняття державного режиму. Види та характеристика державних режимів.

ТЕМА 5. ПРАВОВИЙ СТАТУС ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Поняття політичної партії. Ознаки політичної партії. Правове регулювання ролі партій у суспільстві і державі. Принципи організації і діяльності політичних партій в зарубіжних країнах. Ідеологія партій. Внутрішня організація партій. Діяльність політичних партій. Юридичні процедури при створенні партії. Реєстрація політичних партій. Фінансування політичних партій. Види політичних партій. Партійні системи в зарубіжних країнах. Види партійних систем.

ТЕМА 6. КОНСТИТУЦІЙНІ ФОРМИ БЕЗПОСЕРЕДНЬОГО НАРОДОВЛАДДЯ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ. ВИБОРЧЕ ПРАВО ТА ВИБОРЧІ СИСТЕМИ

Сутність та форми демократії. Безпосередня демократія: поняття та загальна характеристика. Принципи безпосередньої демократії. Форми прямої та непрямої демократії в зарубіжних країнах. Конституційні засоби прямої демократії. Інститут референдуму. Роль референдумів в зарубіжних країнах. Види референдумів. Класифікація референдумів. Особливості процедури проведення референдуму в зарубіжних країнах. Правові наслідки референдумів в зарубіжних країнах. Народна законодавча ініціатива. Збори, мітинги, походи, демонстрації та народні ініціативи в зарубіжних країнах. Поняття та сутність виборчого права. Активне і пасивне виборче право. Основні принципи виборчого права. Види виборів. Виборчі цензи. Виборчі системи у зарубіжних країнах. Особливості виборчого процесу в зарубіжних країнах. Стадії виборчого процесу. Виборча система. Пропорційна виборча система та її види. Мажоритарна виборча система та її види. Змішана виборча система.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

ОСОБЛИВОСТІ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ ВИЩИХ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

ТЕМА 7. ІНСТИТУТ ЗАКОНОДАВЧОЇ ВЛАДИ. ПАРЛАМЕНТИ ТА ПАРЛАМЕНТАРИЗМ

Місце і роль парламенту серед вищих органів держави в зарубіжних країнах. Парламент і парламентаризм. Поняття та класифікація парламентів зарубіжних країн.

Структура парламентів в зарубіжних країнах. Порядок формування палат. Комітети (комісії), парламентські фракції. Керівні органи палат. Двопалатний парламент. Внутрішня організація палат парламенту. Керівні органи палат.

Порядок роботи парламентів: сесії і загальні парламентські процедури. Законодавчий процес. Спеціальні парламентські процедури. Повноваження парламенту в зарубіжних країнах. Непарламентські форми здійснення законодавчої влади. Законодавча ініціатива, її види. Подолання розбіжностей між палатами. Відповідальність парламентів і депутатів у зарубіжних країнах.

Правове становище члена парламенту у зарубіжних країнах. Права і обов'язки парламентарія. “Вільний” та “імперативний” мандат депутатів парламенту. Припинення депутатських повноважень. Парламентський імунітет. Індемнітет. Відповідальність депутатів. Законодавчий процес. Обговорення та прийняття закону. Особливості ратифікації і денонсації міжнародних договорів.

Повноваження парламентів у сфері оборони і зовнішньої політики. Контрольні повноваження (парламентський контроль). Форми парламентського контролю. Депутатські (парламентські) запити. Інститут омбудсмена. Постановка питання про довіру уряду та винесення резолюції недовіри. Судові (квазісудові) функції парламентів.

ТЕМА 8. КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ГЛАВИ ДЕРЖАВИ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Поняття глави держави. Монарх - глава держави. Порядок (система) престолонаслідування. Особливості спадкування престолу. Правове положення монарха. Особливості прав, пільг, привілеїв.

Конституційно-правовий статус Президента в зарубіжних країнах. Законодавчі вимоги до кандидатів на пост президента, термін повноважень. Способи обрання президента. Повноваження глави держави. Президент як гарант конституції. Роль президента у формуванні вищих органів держави. Глава держави - верховний головнокомандувач. Президент як гарант прав і свобод громадян. Дорадчі органи при президенті. Відповідальність президента. Форми імпічменту.

ТЕМА 9. ВИКОНАВЧА ВЛАДА В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ. КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС УРЯДУ

Політична і адміністративна виконавча влада. Система органів виконавчої влади в зарубіжних країнах. Взаємовідносини між органами законодавчої і виконавчої влади.

Місце уряду в системі вищих органів держави. Класифікація урядів зарубіжних країн. Види урядів залежно від їх партійного складу. Партійні уряди — однопартійні та багатопартійні (коаліційні). Безпартійні уряди. Види урядів залежно від відносин з парламентом — уряд більшості та уряд меншості. Конституційний і фактичний статус Уряду в залежності від форм державного правління в зарубіжних країнах.

Структура і організація урядів у зарубіжних країнах. Парламентський і позапарламентський спосіб формування уряду. Склад і структура уряду. Роль голови уряду в сучасних умовах.

Порядок діяльності уряду в зарубіжних країнах. Урядова правотворчість. Нормативно-правові акти уряду. Делеговане законодавство. Компетенція урядів. Підстави і порядок припинення повноважень уряду.

Конституційна відповідальність урядів (органів виконавчої влади) у зарубіжних країнах. Відповідальність уряду перед парламентом. Політична

відповідальність. Юридична (судова) відповідальність, її форми. Парламентський контроль за діяльністю органів виконавчої влади.

ТЕМА 10. КОНСТИТУЦІЙНІ ОСНОВИ СУДОВОЇ ВЛАДИ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Судова влада в системі розподілу влад. Поняття та особливості судової влади в зарубіжних країнах. Конституційні принципи організації судової влади в зарубіжних країнах.

Система судової влади в зарубіжних країнах. Види судових органів в зарубіжних країнах. Система судів загальної юрисдикції в зарубіжних країнах. Способи формування судів. Конституційні принципи правосуддя. Конституційна юстиція: поняття та загальна характеристика. Види спеціалізованих органів конституційної юстиції. Способи формування органів конституційної юстиції. Вимоги, що висуваються до кандидатів на посаду судді Конституційного суду (ради). Повноваження Конституційного суду (ради) в зарубіжних країнах.

Структура судової влади. Суддівський корпус. Правосуддя. Самостійність судової влади. Специфічні органи з судовими повноваженнями. Палата Лордів Великобританії. Державна Рада Франції. Види судових органів. Органи досудового слідства (медіатори, консіліатори, посередники). Суди загальної юрисдикції. Спеціалізовані суди. Інстанційність судових органів. Суди першої інстанції. Апеляційні суди. Касаційні суди. Правовий статус суддів. Призначуваність, незмінність і незалежність суддів. Суддівська несумісність. Суддівський імунітет.

Моделі судових систем. Англосаксонська модель. Романо-германська модель. Соціалістична модель. Мусульманська модель. Особливості організації судових систем у державах з унітарною і федеративною формами державного устрою. Системи судів загальної юрисдикції. Спеціалізовані системи судів. Адміністративна юстиція. Трудові суди. Суди з соціальних спорів. Мусульманські суди. Суди звичаєвого права. Церковні суди. Надзвичайні суди.

Конституційні засади правосуддя в зарубіжних державах. Доступ до правосуддя. Гарантія підсудності. Відкритість і гласність правосуддя. Усний

характер процесу. Змагальність. Право громадян на захист. Вимога мотивованості. Право на оскарження рішень суду. презумпція невинуватості. Незворотність дії закону. Участь населення у відправленні правосуддя. Суд присяжних. Інститут судових засідателів (шеффенів, ассизів).

Органи суддівського самоврядування. Магістратура. Участь органів суддівського самоврядування у формуванні суддівського корпусу. Органи і установи, що сприяють судовій владі. Правовий статус суддів, прокурорів. Адвокатура. Судова поліція. Судові виконавці. Нотаріуси.

ТЕМА 11. МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Поняття місцевого самоврядування та місцевого управління. Функції та принципи місцевого самоврядування. Моделі місцевого самоврядування. Конституційні основи місцевого самоврядування. Система органів місцевого самоврядування. Порядок формування органів місцевого самоврядування в зарубіжних країнах. Форми діяльності органів місцевого самоврядування. Компетенція органів місцевого самоврядування, їх взаємодія з органами державної влади.

ТЕМА 12. КОНСТИТУЦІЙНИЙ КОНТРОЛЬ (НАГЛЯД) В ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Генезис конституційного контролю. Органи конституційного контролю в зарубіжних країнах. Повноваження органів конституційного контролю. Теорії обґрунтування конституційного контролю. Сучасні моделі конституційного контролю.

Конституційний контроль як система. Об'єкти і суб'єкти конституційного контролю. Види конституційного контролю. Загальні підходи до системи судового конституційного контролю.

6.2. Плани семінарських (практичних, лабораторних) занять

Практичні (семінарські) заняття є логічним продовженням лекційного курсу. На них поглиблюють, закріплюють та деталізуються знання, отримані під час лекції і в результаті самостійної роботи.

Практичні (семінарські) заняття спрямовані на підвищення теоретичного рівня знань у галузі Державного (конституційного) права зарубіжних країн, більш поглиблене вивчення складних або дискусійних питань відповідної теми, на поточний контроль засвоєння знань, умінь, навичок студентів.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

ЗАГАЛЬНО-ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Тема 1. Поняття, предмет, джерела і система державного права зарубіжних країн

План семінарського заняття:

1. Державне право зарубіжних країн як галузь права, як наука і навчальна дисципліна
2. Предмет і метод конституційно-правового регулювання в зарубіжних країнах.
3. Норми конституційного права і конституційно-правові інститути.
4. Система державного права зарубіжних країн.
5. Конституційно-правові відносини в зарубіжних країнах. Суб'єкти та об'єкти конституційно - правових відношень.
6. Джерела державного (конституційного) права зарубіжних країн.
7. Конституційне право України та державне право зарубіжних країн їх співвідношення.

Джерела до теми за № 1,2, 5, 14, 16, 18, 23, 31, 33, 33, 35, 50.

Тема 2. Теорія конституції та сучасні конституційні моделі

План семінарського заняття:

1. Поняття та юридична природа конституцій зарубіжних країн.
2. Основні етапи конституційного розвитку сучасних держав, їх особливості та відмінності.
3. Сутність, зміст конституції.
4. Конституційні норми, їх види.
5. Конституційні принципи та властивості конституції.
6. Структура конституції.
7. Види конституцій.
8. Процедура прийняття Конституції та порядок прийняття і внесення змін до Конституції.

Джерела до теми за № 1, 2, 4, 5, 14, 16, 18, 23, 31, 32, 35, 39, 46, 50.

Тема 3. Конституційно-правовий статус людини і громадянина у зарубіжних країнах

План семінарського заняття:

1. Конституційно-правовий статус особи та його елементи в зарубіжних країнах.
2. Особа, суспільство і держава.
3. Державно-правовий статус інших категорій осіб (іноземців, біпатридів, апатридів, біженців) та види спеціальних режимів по відношенню до них.
4. Громадянство (підданство) в зарубіжних країнах.
5. Способи набуття громадянства. Вихід, втрата та позбавлення громадянства.
6. Принципи конституційного статусу особи.
7. Конституційні права, свободи та обов'язки їх класифікація.
8. Гарантії прав і свобод в зарубіжних країнах.

Джерела до теми за № 1, 2, 5, 12, 14, 16, 18, 20, 25, 26, 33, 36, 40, 44, 54.

Тема 4. Сучасні форми держави в зарубіжних країнах

План семінарського заняття:

1. Форма держави як інститут державного (конституційного) права зарубіжних країн.
2. Полікратична, монократична та сегментарна форми держави.
3. Форми правління у зарубіжних країнах.
4. Державний устрій у зарубіжних країнах. Автономія в зарубіжних країнах.
5. Державно-правовий режим у зарубіжних країнах.

Джерела до теми за № 1, 2, 5, 8, 9, 14, 16, 18, 19, 24, 31, 34, 37, 48, 49.

Тема 5. Правовий статус політичних партій в зарубіжних країнах

План семінарського заняття:

1. Поняття, сутність та значення (функції) політичних партій.
2. Порядок утворення та структура політичних партій. Роль та місце лідера партії у її функціонуванні.
3. Історія становлення політичних партій.
4. Партійні системи в зарубіжних країнах, види політичних партій.
5. Організація діяльності політичних партій (особливості здійснення роботи, фінансування, нормативне забезпечення).

Джерела до теми за № 1, 2, 5, 13, 14, 16, 18, 23, 27, 34, 50.

Тема 6. Конституційні форми безпосереднього народовладдя в зарубіжних країнах. Виборче право та виборчі системи

План семінарського заняття:

1. Сутність та форми демократії. Конституційні засоби прямої демократії.
2. Поняття, сутність, принципи та види виборчого права.
3. Поняття і види виборів. Історична ретроспектива проведення виборів в зарубіжних країнах.

4. Вибірчі системи (поняття, види).

5. Порядок організації і проведення виборів в зарубіжних країнах (особливості конституційного закріплення та етапи виборчого процесу).

6. Референдуми в зарубіжних країнах (поняття, види, порядок проведення).

Джерела до теми за № 1, 2, 5, 7, 11, 14, 16, 18, 23, 31, 35, 50, 53.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

ОСОБЛИВОСТІ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ ВИЩИХ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Тема 7. Інститут законодавчої влади. Парламенти та парламентаризм

План семінарського заняття:

1. Парламент, його структура (внутрішня та зовнішня).

2. Структура парламенту:

а) двопалатні парламенти;

б) однопалатні парламенти.

3. Способи формування палат двопалатного парламенту та однопалатного парламенту.

4. Правове становище депутата: депутатський імунітет та індемнітет.

5. Компетенція парламентів.

6. Законодавча процедура в парламентах та її основні стадії.

7. Контроль парламенту над діяльністю уряду в парламентських державах.

8. Діяльність парламенту в сфері економіки. Зовнішньоекономічні та судові повноваження парламенту.

Джерела до теми за № 1, 2, 5, 12-16, 18, 19, 22, 33, 38, 45, 47, 53, 56.

Тема 8. Конституційно-правовий статус глави держави зарубіжних країнах

План семінарського заняття:

1. Поняття глави держави. Правове положення монарха.
 2. Порядок (система) престолонаслідування. Особливості спадкування престолу.
 3. Конституційно-правовий статус Президента в зарубіжних країнах. Законодавчі вимоги до кандидатів на пост президента, термін повноважень.
 4. Способи обрання президента.
 5. Повноваження глави держави.
 6. Роль президента у формуванні вищих органів держави.
 7. Президент як гарант конституції. Глава держави - верховний головнокомандувач. Президент як гарант прав і свобод громадян. Дорадчі органи при президенті.
 8. Відповідальність президента. Форми імпічменту.
- Джерела до теми за № 1, 2, 5, 12, 14, 16, 17-19, 28, 33, 41, 50.

Тема 9. Виконавча влада в зарубіжних країнах. Конституційно-правовий статус уряду

План семінарського заняття:

1. Система органів виконавчої влади в зарубіжних країнах.
2. Поняття, склад та структура уряду.
3. Види уряду.
4. Функції та повноваження уряду.
5. Статус та повноваження глави уряду.
6. Конституційно-правова відповідальність уряду.

Джерела до теми за № 1, 3, 5, 12, 13, 16, 17, 28, 33, 41, 50, 52.

Тема 10. Конституційні основи судової влади в зарубіжних країнах

План семінарського заняття:

1. Поняття судової влади в зарубіжних країнах і її місце в системі розподілу влади.
2. Конституційно-правові принципи організації судової влади у демократичних державах та у процесі відправлення правосуддя.
3. Судові органи: види, структура та порядок формування.
4. Структура судової влади в зарубіжних країнах. Системи судів загальної юрисдикції. Спеціалізовані судові системи. Конституційний статус суддів в зарубіжних країнах та вищі органи судової влади. Допоміжні органи у здійсненні правосуддя судами. Способи формування судів.
5. Конституційно-правовий статус суддів. Вимоги до особи, що претендує на посаду судді.
6. Моделі судових систем в зарубіжних країн, їх структура та характеристика.

Джерела до теми за № 1, 2, 3, 5, 12, 14, 16, 18, 23, 29, 33, 42, 43, 46, 51.

Тема 11. Місцеве самоврядування в зарубіжних країнах

План семінарського заняття:

1. Поняття місцевого самоврядування та управління в зарубіжних країнах.
2. Основні моделі та концепції (теорії) місцевого самоврядування.
3. Органи місцевого самоврядування та управління в зарубіжних країнах (структура, порядок формування та діяльності, компетенція).
4. Відносини органів місцевого самоврядування з центральною владою

Джерела до теми за № 1, 2, 5, 6, 7, 12, 14, 16, 18, 21, 28, 33, 50, 55.

Тема 12. Конституційний контроль (нагляд) в зарубіжних країнах

План семінарського заняття:

1. Органи конституційного контролю в зарубіжних країнах.

2. Теорії обґрунтування конституційного контролю.
 3. Сучасні моделі конституційного контролю.
 4. Повноваження органів конституційного контролю. Конституційний контроль як система.
 5. Об'єкти і суб'єкти конституційного контролю.
 6. Види конституційного контролю.
 7. Загальні підходи до системи судового конституційного контролю
- Джерела до теми за № 2, 3, 5, 12, 13, 16, 17, 28, 33, 41, 50, 52.

6.3. Завдання для самостійної роботи здобувачів вищої освіти ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

ЗАГАЛЬНО-ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Тема 1. Поняття, предмет, джерела і система державного права зарубіжних країн

Завдання для самостійного вивчення:

1. Засвоїти поняття та терміни з відповідної теми: державне право зарубіжних країн, інститут державного права, джерела права, конституційний закон, судовий прецедент, правова доктрина, міжнародно-правовий акт, система державного права зарубіжних країн, функції державного права зарубіжних країн.
2. Пояснити суть принципів ДПЗК.
3. Історія становлення ДПЗК як галузі права?
4. Що таке правовідносини ДПЗК?
5. Чи існує відповідальність в ДПЗК?
6. Проаналізуйте розвиток політико-правових поглядів видатних діячів, учених щодо проблемних питань ДПЗК?

Тема 2. Теорія конституції та сучасні конституційні моделі

Завдання для самостійного вивчення:

1. Засвоїти поняття конституція, фактична конституція, юридична конституція, конституція – основний закон, верховенство конституції, писана конституція, неписана конституція, жорстка конституція, гнучка конституція, октройована конституція, конституційний нагляд.

2. Назвіть основні риси та особливості державного права зарубіжних країн.

3. Розтлумачте поняття та види конституції.

4. Назвіть властивості конституції.

5. Проаналізуйте історію становлення конституції як основного закону держави.

6. Виокремте особливості внесення змін до жорстких конституцій.

7. Проаналізуйте розвиток політико-правових поглядів видатних діячів, учених щодо питань становлення конституціоналізму.

Тема 3. Конституційно-правовий статус людини і громадянина у зарубіжних країнах

Завдання для самостійного вивчення:

1. Засвоїти поняття та терміни з відповідної теми: права людини, громадянські права, політичні права, економічні права, соціальні права, механізм реалізації прав та свобод, омбудсман, підданство, громадянство, національність, натуралізація, денатуралізація, філіація, оптація, реєстрація, репатріація, апатриди, біпатриди, іноземці.

2. Поняття та види прав і свобод людини?

3. Визначте особливості конституційного регулювання інститут громадянства?

4. Посада омбудсмен як гарант реалізації прав людини.

5. Що таке обов'язки людини і громадянина?

6. Проаналізуйте розвиток політико-правових поглядів видатних діячів, учених щодо питань прав і свобод людини і громадянина.

Тема 4. Сучасні форми держави в зарубіжних країнах

Завдання для самостійного вивчення:

1. Засвоїти поняття та терміни з відповідної теми: форма держави, форма правління, форма державного устрою, державний режим, політичний режим, республіка, президентська республіка, парламентська республіка, змішана республіка, монархія, конституційна монархія, унітарна держава, федерація, конфедерація, імперія, демократичний режим, антидемократичний режим, авторитарний режим, тоталітарний режим, тиранія, деспотія.

2. Дайте визначення поняття абсолютної монархії.

3. Назвіть особливості обмеженої монархії.

4. Навести приклади унітарних держав.

5. Навести приклади федеративних держав.

6. Чим відрізняється авторитарний режим від тоталітарного?

7. Чим відрізняється демократичний режим від ліберального?

8. Проаналізуйте розвиток політико-правових поглядів видатних діячів, учених щодо питань форми держави.

Тема 5. Правовий статус політичних партій в зарубіжних країнах

Завдання для самостійного вивчення:

1. Засвоїти поняття та терміни з відповідної теми: партійна система, політична партія, електорат, конфесійна партія, функції політичної партії, лідер партії, організаційно оформлені і організаційно неформлені партії.

2. Опрацювати питання, які будуть подані у варіанті тестових завдань:

- Слово "партія" походить від латинського слова "pars", що означає...

- Функції політичних партій — це...

- Неоконсерватори і неоліберали виступають за...

- Соціалісти виступають за...

- Серед соціалістів виділяють..

- У політичному аспекті кожної країни розрізняють..

- Інституціоналізація політичних партій виявляється в 2 взаємозв'язаних процесах...

- За кількістю партій вирізняють...

- Групу вищих партійних керівників, що збираються для попереднього обговорення політичних і організаційних питань і відповідних форумів партії, що фактично ухвалюють рішення, в англійських країнах називають...

- Партії, створені на основі певних релігійних вірувань називаються конфесійними...

3. В чому полягає інституціоналізація політичних партій?

4. Сутність зовнішнього та внутрішнього методу регулювання діяльності політичних партій?

5. Назвіть принципи діяльності політичних партій.

6. Види партійних систем?

7. Сутність політичного плюралізму?

8. Проаналізуйте розвиток політико-правових поглядів видатних діячів, учених щодо питань діяльності політичних партій.

Тема 6. Конституційні форми безпосереднього народовладдя в зарубіжних країнах. Виборче право та виборчі системи

Завдання для самостійного вивчення:

1. У чому схожість та відмінність таких конституційно-правових інститутів, як вибори, відкликання та референдум?

2. Навіщо потрібні вибори? Чому вони використовуються для формування не всіх державних органів?

3. Які принципи виборчого права Ви знаєте?

4. Яке Ваше ставлення до виборчих цензів? Обґрунтуйте свою відповідь.

5. Які значення терміну «електорат» Вам відомі?

6. Яка різниця між виборцем та виборщиком?

7. Які необхідні ознаки демократичного виборчого процесу?

8. Які види виборчих одиниць Вам відомі? В чому мета «виборчої геометрії» і в яких формах вона проявляється?

9. Яким має бути демократичне регулювання фінансування виборів?

10. Як Ви ставитесь до інституту відкликання? Чому він не отримав широкого застосування?

11. В чому полягає соціальна цінність референдуму? В чому його недоліки та переваги як способу прийняття державних та самоуправлінських рішень?

12. Які класифікації та види референдумів Вам відомі?

13. Засвоїти поняття та терміни з відповідної теми: об'єктивне виборче право, суб'єктивне виборче право, сутність виборів, абсолютна не виборність, виборчі органи, мажоритарна система, пропорційна система, змішана система, абсентеїзм, кумулятивний вотум, природна квота, штучна квота.

14. Проаналізуйте розвиток політико-правових поглядів видатних діячів, учених щодо питань виборчого права?

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

ОСОБЛИВОСТІ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ ВИЩИХ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Тема 7. Інститут законодавчої влади. Парламенти та парламентаризм

Завдання для самостійного вивчення:

1. Яке місце посідає парламент в системі розподілу влад?

2. Що означає закон в формальному та матеріальному значенні? Що є предметом закону?

3. Чи здійснюється законодавча функція у відсутності парламенту чи поза ним?

4. Які функції, окрім законодавчої, виконує парламент?

5. В чому проявляється представницький характер парламенту?

6. Що представляє собою законодавство як діяльність? Які значення цього терміну Вам ще відомі?

7. Які існують форми парламентського контролю?

8. Що означає ратифікація та денонсація міжнародних договорів? Навіщо необхідна участь парламенту в цьому процесі?

9. Що представляє собою делеговане законодавство, які тут функції парламенту?

10. Які існують двопалатні системи парламенту і навіщо вони потрібні?
11. В чому різниця імперативного та вільного мандату в теорії і на практиці?
12. Яка різниця між сесією та засіданням?
13. Яке значення декількох читань під час обговорення законопроекту?
14. Якими можуть бути результати парламентських розслідувань?
15. Чим відрізняється імпічмент від політичної парламентської відповідальності?
16. Яка різниця між депутатом та делегатом?

Тема 8. Конституційно-правовий статус глави держави зарубіжних країнах

Завдання для самостійного вивчення:

1. Засвоїти поняття та терміни з відповідної теми: статус глави держави, обрання президента, контра сигнатура, регламентарна влада, абсолютне вето, президентура, повноваження глави держав, імпічмент.
 2. Опрацювати питання, які будуть подані у варіанті тестових завдань:
 - Інститут президентства було запроваджено у (ст.)...
 - До особливостей статусу монарха слід віднести...
 - У державах з якою формою правління передбачена посада віце-президента...
 - Імпічмент це...
 - Види виборів президента в зарубіжних країнах...
 - Чи може мати місце контрасигнування актів глави держави окремими міністрами в інституті президентства...
 3. В чому полягає відмінність у статусі між посадою президента та монарха?
 4. Яку роль відіграє президент в державі?
 5. Які вимоги існують до кандидатів у президенти в зарубіжних країнах?
 6. Яку роль відіграє посада віце-президента?
 7. В чому сутність концепції президента-арбітра?
 8. Види виборів президента?
 9. Які недоліки існують в інституті президентства та монарха?

10. В чому схожість і різниця статусів монарха та президента при парламентарних формах правління?

Тема 9. Виконавча влада в зарубіжних країнах. Конституційно-правовий статус уряду

Завдання для самостійного вивчення:

1. Засвоїти поняття та терміни з відповідної теми: виконавча влада, уряд, прем'єр – міністр, міністерство, міністр, міністр без портфелю, урядова відповідальність, орган виконавчої влади, місцевий орган виконавчої влади, центральний орган виконавчої влади.

2. Що собою представляє виконавча влада? Як вона співвідноситься з поняттями «адміністративна влада», «виконавчо-розпорядча діяльність», а також «державне управління»?

3. Визначте особливості формування уряду в зарубіжних країнах?

4. Які існують функції уряду?

5. В чому особливості статусу глави уряду?

6. Випадки дострокового припинення повноважень уряду?

7. Яка система виконавчої влади в окремих зарубіжних країнах?

8. Як співвідносяться при різних формах правління глава держави та глава виконавчої влади?

Тема 10. Конституційні основи судової влади в зарубіжних країнах

Завдання для самостійного вивчення:

1. Що представляє собою судова влада в чому полягає її призначення?

2. Які відносини судової влади з іншими гілками влади?

3. Чим пояснюється полі системність судової влади в багатьох країнах?

4. Засвоїти поняття та терміни з відповідної теми: суд, суддя, юрисдикція, конституційне правосуддя, принципи правосуддя, суд присяжних, судовий прецедент, ювенальні суди.

5. Що означає магістратура? Що представляють собою вищі ради магістратури та подібні їм органи?

6. Порівняйте конституційні принципи судочинства в різних країнах світу.
7. Чим відрізняється адміністративна юрисдикція від адміністративної юстиції?
8. Чому французьку Конституційну раду неможна вважати конституційним судом?
9. Чим конституційне провадження відрізняється від цивільного та кримінального?
10. Чи є прокуратура та адвокатура органами судової влади? Обґрунтуйте Вашу думку.

Тема 11. Місцеве самоврядування в зарубіжних країнах

Завдання для самостійного вивчення:

1. Чим відрізняється політико-територіальний поділ від адміністративно-територіального?
2. Яка різниця між територіальним поділом та територіальним устроєм?
3. Що представляє собою територіальний округ? Які види територіальних округів Вам відомі?
4. Яке співвідношення між автономією та самоуправлінням?
5. Яка держава більш демократична – централізована чи децентралізована, федеративна чи унітарна і чому?
6. В чому різниця термінів «федеративний» та «федеральний»?
7. Як співвідносяться форма правління та форма територіального устрою?
8. Чи володіють компетенцією федеральні території та залежні території?
9. Як співвідносяться між собою поняття «автономія» та «самоуправління», «автономія» та «федерація», «суверенітет» та «федерації»?
10. Чи є підлеглими органи виконавчої влади суб'єктів федерації виконавчим органам федеральним?

Тема 12. Конституційний контроль (нагляд) в зарубіжних країнах

Завдання для самостійного вивчення:

1. Які об'єкти та які види конституційного контролю передбачені в конституціях зарубіжних країн?

2. Чим органи політичного конституційного контролю відрізняються від органів судового контролю?

3. Проведіть розгорнутий порівняльно-правовий аналіз основних моделей конституційного контролю:

- американська (США, Австралія, Японія, Індія, Швеція)
- європейська (континентальна, австрійська)
- французька модель (чітко відмежовувалась до реформи 2008 року у Франції, проте продовжує діяти в колишніх французьких колоніях – Конго, Малі)
- швейцарська модель (змішана)
- модель ампаро (Мексика)

6.4. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуальна робота студентів включає в себе: підготовку рефератів (есе); анотування вивченої додаткової літератури з даної дисципліни; розробку схем, таблиць; виконання та захист курсової роботи; опублікування тез наукових повідомлень і статей.

Індивідуальна робота студента є формою організації навчального процесу, яка передбачає створення умов для як найповнішої реалізації творчих можливостей студентів через індивідуально-спрямований розвиток їхніх здібностей, науково-дослідну роботу і творчу діяльність.

Важливою формою організації навчання є індивідуальні завдання. Вони мають на меті поглиблення, узагальнення та закріплення знань, які студенти отримують у процесі навчання, а також застосування цих знань на практиці.

Можливі й інші види індивідуальної роботи. Вибір теми й виду індивідуальної роботи відбувається на початку навчального семестру за погодженням з кафедрою. Організацію, контроль та оцінку якості її виконання здійснює викладач та/або науковий керівник, закріплений кафедрою за академічною групою, до якого студентам потрібно звертатися в разі виникнення

запитань. Індивідуальна робота надається не пізніше як за два тижні до початку сесії в паперовому вигляді.

Анотування є одним із видів індивідуальної роботи, мета якої полягає у поглибленні знань певної актуальної проблеми і водночас удосконаленні навичок самостійного дослідження з елементами наукового аналізу, здатності робити узагальнення й висновки. Незважаючи на те, що анотування – це стисла характеристика змісту монографії, наукових статей, інших матеріалів і, на перший погляд, здається, що це просто й не дуже цікаво, проте поставитись до такої роботи слід відповідально, а головне – виявити самостійність суджень на підставі уважного осмисленого прочитання тексту. Структуру анотації визначає сам студент, а обсяг анотації має становити 5-7 сторінок.

Реферат – це короткий виклад (перед аудиторією або в письмовій формі) наукової праці, вчення, змісту книги тощо. Це може бути доповідь на будь-яку тему, що складається з огляду літературних та інших джерел. Реферат служить ефективним засобом підготовки студента до семінару. В межах, визначених тематичним планом дисципліни, студент може самостійно вибрати тему реферату з визначеної проблематики, або запропонувати свою тему. У такому випадку вибрана тема повинна бути узгоджена з викладачем, який проводить семінарські заняття.

Літературні джерела студент підбирає самостійно. Роботу з літературою потрібно починати зі складання повного списку книг, статей, нормативних документів з обов'язковим посиланням на джерело. Для підготовки реферату рекомендується використовувати каталог періодичних видань, довідників і нормативних матеріалів.

Зміст роботи треба викладати стисло, лаконічно, не припускаючи повторень та непотрібних відступів від теми.

Текст реферату має бути набраний на комп'ютері. Загальний обсяг - не більше 10-15 сторінок. Текст роботи слід писати тільки на одній сторінці стандартного аркуша та розміщувати таким чином, щоб залишалися поля по 20 мм згори та знизу, 30 мм ліворуч і 15 мм праворуч. Номери сторінок проставляються у верхньому правому кутку. Титульний аркуш вважається

першою сторінкою і номер на ньому не ставиться. В кінці реферату оформляють список використаної літератури.

Презентація реферату проходить на семінарському занятті, де розглядається дана тема або може бути захищений на індивідуальному занятті. Доповідь по темі реферату не повинна перевищувати 7-10 хвилин.

Презентація реферату є основою для проведення дискусії.

Есе являє собою науковий, критичний чи інший нарис, який вирізняється оригінальністю суджень і вишуканістю форми.

Есе – це творча робота студента із власним баченням певної проблематики та її розв’язання, яка повинна містити аналітичний виклад опрацьованого матеріалу.

Есе – невеликий текст, що виражає підкреслено індивідуальну точку зору автора. Тут обов’язковим є вміння висловлювати свої думки не тільки в слух, а й уміння викладати їх на папері.

Есе – це невеликий за обсягом прозовий твір, що має довільну композицію і висловлює індивідуальні думки та враження з конкретного приводу чи питання і не претендує на вичерпне і визначальне трактування теми; це жанр, який лежить на перетині художньої, публіцистичної або науково-популяризаторської творчості.

Визначальними рисами есе, як правило, є:

- незначний обсяг;
- конкретна тема, яка викладається у вільному, суб'єктивному її тлумаченні;
- вільна композиція;
- дещо парадоксальна манера мислення;
- як правило, це нове, суб'єктивне слово про щось.

Тема есе погоджується з викладачем, виконується письмово обсягом 7-10 сторінок.

Міні-лекція як один зі словесних методів навчання передбачає усний виклад навчального матеріалу за короткий проміжок часу і характеризується значною ємністю та складністю логічних побудов, образів, доказів та узагальнень.

Мета проведення міні-лекції— подання навчальної інформації, установлення прямого зв'язку між доповідачем і слухачами, визначення напрямків самостійної роботи практичного значення.

РЕКОМЕНДОВАНІ ТЕМИ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

ДО ЗМІСТОВОГО МОДУЛЯ №1

ЗАГАЛЬНО-ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

1. Формалізовані джерела конституційного права зарубіжних країн.
2. Сучасні тенденції визначення кола об'єктів конституційно-правового регулювання.
3. Основні риси та особливості державного права зарубіжних країн.
4. Співвідношення конституційного права зарубіжних країн з міжнародним правом.
5. Державне право зарубіжних країн як наука, галузь права та навчальна дисципліна.
6. Держава як суб'єкт конституційно-правових відносин.
7. Загальна характеристика конституції Франції.
8. Загальна характеристика конституції КНР.
9. Загальна характеристика конституції США.
10. Міжнародно-правові проблеми громадянства в умовах глобалізації.
11. Тероризм та його прояви. Роль ЗМІ у цьому процесі.
12. Соматичні права людини.
13. Імідж політичного лідера.
14. Фінансова діяльність політичних партій та державний контроль за нею у зарубіжних країнах.
15. Конституційно-правовий інститут обов'язків, його еволюція.
16. Історичний розвиток прав і свобод людини.

17. Міжнародно-правові стандарти, що діють у сфері здійснення юридичної практичної діяльності.

18. Президентські республіки.

19. Особливості змішаних форм правління.

20. Парламентські форми правління.

21. Авторитарні режими (ознаки, сутність, характерні риси).

22. Російський федералізм.

23. Організаційна структура політичних партій.

24. Організаційна структура політичних партій у США.

25. Організаційна структура політичних партій у Великобританії.

26. Організаційна структура політичних партій у Індії.

27. Лівійська джамахірія як специфічна форма правління.

28. Причини та наслідки «Арабської весни» 2010-2011 рр.

29. Сучасні технології (електронного) голосування.

30. Правова культура виборців.

31. Юридична відповідальність за порушення виборчого законодавства.

32. Виборчі цензи та практика їх використання.

33. Організація та проведення референдумів в зарубіжних країнах.

34. Особливості проведення виборів в США.

35. Особливості проведення виборів в Італії.

36. Особливості проведення виборів в Японії.

37. Конституційні принципи зовнішньої та внутрішньої політики Китаю.

38. Роль комуністичної партії в політичному житті Китаю.

39. Партійна система ФРН.

40. Конституційний статус релігійних об'єднань.

41. Державні символи та правовий порядок їх використання і

42. захисту.

43. Конституційні засоби удосконалення і гармонізації міжнаціональних відносин.

44. Поняття і склад державної території, проблеми оборони і захисту.

45. Поняття, види, порядок встановлення та режими державних кордонів.

46. Особливості монархічної форми правління на сучасному етапі.
47. Громадянство Європейського Союзу.
48. Проблеми правового статусу поліпатридів.
49. Проблема вимушених переселенців.
50. Електронна демократія в зарубіжних країнах.

РЕКОМЕНДОВАНІ ТЕМИ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

ДО ЗМІСТОВОГО МОДУЛЯ №2

ОСОБЛИВОСТІ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ ВИЩИХ ОРГАНІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ ТА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

1. Депутатські привілеї та обмеження.
2. Регламентація лобізму в зарубіжних країнах.
3. Принципи виборчого права глави держави.
4. Юридичний і фактичний статус глави держави.
5. Відповідальність глави .
6. Взаємовідносини глави держави з іншими органами державної влади.
7. Вимоги до особи президента у різних державах світу.
8. Особливості правового статусу монарха в зарубіжних країнах.
9. Особливості правового статусу глави держави в Італії.
10. Особливості правового статусу глави держави в Японії.
11. Інститут президента та віце-президента у конституційному праві зарубіжних країн.
12. Повноваження органів виконавчої влади зарубіжних країн у сфері національної безпеки.
13. Роль органів виконавчої влади у законодавчому процесі зарубіжних країн.
14. Історія парламентаризму.
15. Законодавча ініціатива.
16. Взаємодія парламенту з іншими органами державної влади.
17. Способи формування парламентів.

18. Спікер парламенту, його місце та роль в діяльності парламенту.
19. Особливості організації діяльності парламенту у Великобританії.
20. Особливості організації діяльності парламенту у ФРН.
21. Інститут суду присяжних.
22. Органи міжнародної юстиції.
23. Поняття, особливості формування та діяльності урядів в країнах Європи: Франція, Німеччини, Великобританія, Італія, Польща, Чехія, Російська Федерація.
24. Поняття, особливості формування та діяльності урядів в країнах Північної та Південної Америки: США, Канада, Бразилія, Куба, Аргентина, Уругвай, Парагвай, Чилі.
25. Поняття, особливості формування та діяльності урядів в країнах Азії: Китай, Індія, Японія.
26. Поняття, особливості формування та діяльності урядів в африканських країнах: Єгипет, ПАР, Сомалі, Зімбабве тощо. Політика нейтралітету в зарубіжних країнах.
27. Правовий статус Французького іноземного легіону.
28. Миротворчі сили та операції ООН.
29. Конституційно – правові принципи організації та діяльності судових органів країн Європи (Франція, Німеччини, Великобританія, Італія, Польща, Чехія, Російська Федерація).
30. Конституційно – правові принципи організації та діяльності судових органів країн Північної та Південної Америки (США, Канада, Бразилія, Куба, Аргентина, Уругвай, Парагвай, Чилі).
31. Конституційно – правові принципи організації та діяльності судових органів країн Азії (Китай, Індія, Японія).
32. Конституційно – правові принципи організації та діяльності судових органів африканських країн (Єгипет, ПАР, Сомалі, Зімбабве тощо).
33. Сучасні проблеми правового регулювання автономій.
34. Повноваження місцевих органів влади зарубіжних країн у сфері регулювання питань права та економіки.

35. Основні підходи до організації законодавчої влади суб'єктів федерації та автономних утворень.

36. Історія розвитку місцевого самоврядування.

37. Компетенція органів місцевого самоврядування.

38. Взаємодія органів місцевого самоврядування та місцевого управління.

39. Федеральні державні органи США.

40. Політико-територіальний устрій та місцеві органи влади в США.

41. Особливості конституції Великобританії.

42. Організація судової системи Великобританії.

43. Особливості функціонування Конституційної Ради Франції.

44. Міграційна політика Франції.

45. Особливості законодавчого процесу у парламенті ФРН.

46. Правовий статус імператора Японії.

VII. Форми поточного та підсумкового контролю

Поточний контроль – проведення семінарських занять, відпрацювання академічних заборгованостей.

Поточний контроль під час проведення семінарських занять передбачає перевірку рівня засвоєння знань, умінь і навичок студентом з кожної окремої теми модуля навчальної дисципліни. Прозорість оцінювання рівня знань студентів забезпечується чіткими критеріями.

Поточний контроль здійснюється на кожному семінарському занятті відповідно конкретним темам і включає стандартизовані форми контролю теоретичної підготовки. Поточний контроль включає оцінювання усне або письмове опитування. Поточна навчальна діяльність студента оцінюється за затвердженою системою оцінювання для дисципліни. При цьому враховуються усі види робіт, передбачені методичною розробкою для запланованої теми. Самостійна робота студентів, яка передбачена в темі поряд із аудиторною, оцінюється під час поточного контролю теми на відповідному занятті.

Конкретна кількість балів за роботу студентів під час семінарських та практичних занять визначається керівником заняття.

Результати поточного контролю під час проведення семінарських та практичних занять заносяться науково-педагогічним працівником до журналу обліку відвідування занять студентами та їх успішності.

Студент може відпрацювати пропущені теми або перескладати їх на позитивну оцінку викладачу під час його консультацій під час вивчення модулю, тим самим набрати кількість балів не меншу за мінімальну, щоб бути допущеним до підсумкового модульного контролю.

Модульний контроль – визначає якість виконаної студентом навчальної роботи з певного навчального (змістового) модуля та оцінюється за сукупними підсумками поточної успішності, включаючи виконану індивідуальну, самостійну та модульну контрольну роботу.

Підсумковий контроль – виставляється як сума балів з усіх модулів навчальної дисципліни та обраховується, як правило, як середнє арифметичне складових модулів. Протягом семестру студент має виконати та захистити курсову роботу. По закінченню вивчення навчальної дисципліни студент складає семестровий іспит.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ З КУРСУ «ДЕРЖАВНЕ (КОНСТИТУЦІЙНЕ) ПРАВО ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН»

1. Поняття та система державного (конституційного) права зарубіжних країн.
2. Джерела державного права зарубіжних країн.
3. Поняття та види конституційно-правових інститутів.
4. Поняття, юридичні властивості та структура конституції в зарубіжних країнах.
5. Класифікація конституцій в зарубіжних країнах.
6. Поняття, об'єкти та суб'єкти конституційного контролю в зарубіжних країнах.
7. Види конституційного контролю в зарубіжних країнах.
8. Характеристика держави у демократичних конституціях.

9. Поняття та класифікація прав, свобод та обов'язків людини і громадянина у зарубіжних країнах.
10. Інститут громадянства в зарубіжних країнах.
11. Порядок набуття громадянства в зарубіжних країнах.
12. Порядок припинення громадянства в зарубіжних країнах.
13. Особливості політичних партій як конституційно-правового інституту, їх класифікація.
14. Поняття і основні принципи виборчого права зарубіжних країн.
15. Виборчі системи та виборче право в зарубіжних країнах.
16. Особливості мажоритарної виборчої системи в зарубіжних країнах.
17. Виборчий процес в зарубіжних країнах: поняття, стадії.
18. Форми правління в зарубіжних країнах.
19. Монархія як форма державного правління в зарубіжних країнах: поняття, види та основні ознаки.
20. Республіка як форма державного правління в зарубіжних країнах: поняття, види та основні ознаки.
21. Форми державно-територіального устрою в зарубіжних країнах: поняття, види.
22. Головні конституційні принципи функціонування державної влади у зарубіжних країнах.
23. Парламент у зарубіжних країнах: поняття, структура та його компетенція.
24. Верхня та нижня палати парламенту в зарубіжних країнах.
25. Правовий статус депутата парламенту в зарубіжних країнах.
26. Особливості конституційного статусу глав держав в зарубіжних країнах.
27. Структура і організація урядів у зарубіжних країнах.
28. Порядок формування органів місцевого самоврядування в зарубіжних країнах.
29. Порядок формування та повноваження представницьких органів місцевого самоврядування в зарубіжних країнах.
30. Конституційні принципи правосуддя в зарубіжних країнах.
31. Моделі судових систем в зарубіжних країнах.

32. Конституційне право зарубіжних країн як галузь права, наука та навчальна дисципліна.
33. Поняття і особливості конституційно-правових норм.
34. Види конституційно-правових норм.
35. Конституційно-правові відносини, їх сутність та характерні риси.
36. Характеристика суб'єктів конституційно-правових відносин. Об'єкти конституційно-правових відносин.
37. Політичні системи зарубіжних країн та їх роль у політичній організації суспільства.
38. Класифікація політичних партій зарубіжних країн.
39. Порядок прийняття конституцій та внесення до них змін.
40. Конституційно-правовий статус людини та громадянина в зарубіжних країнах: поняття та види.
41. Елементи конституційно-правового статусу людини та громадянина в зарубіжних країнах.
42. Принципи громадянства в зарубіжних країнах.
43. Поняття і види особистих прав і свобод.
44. Поняття і види політичних прав і свобод.
45. Поняття і види соціально-економічних прав і свобод.
46. Поняття і види культурних прав і свобод.
47. Поняття і класифікація обов'язків людини і громадянина.
48. Унітарна форма державного устрою у зарубіжних країнах.
49. Федерація як форма державно-територіального устрою в зарубіжних країнах: поняття, види, основні ознаки.
50. Автономія у зарубіжних країнах: поняття та види (показати на прикладах Італії, Фінляндії, Данії, Індії, Іспанії, КНР).
51. Державний режим у зарубіжних країнах: поняття, види.
52. Демократичний режим, його загальні риси й особливості у окремих країнах.
53. Авторитарний державний режим, його загальні риси.
54. Соціальне призначення і роль виборів в зарубіжних країнах.

55. Види виборів в зарубіжних країнах.
56. Абсентеїзм та його причини.
57. Особливості змішаної виборчої системи в зарубіжних країнах.
58. Особливості пропорційної виборчої системи в зарубіжних країнах.
59. Референдум: поняття, сутність, конституційно-правове регулювання.
60. Організація і порядок проведення референдумів.
61. Види референдуму та його правові наслідки.
62. Державний апарат у зарубіжних країнах.
63. Порядок формування парламенту в зарубіжних країнах та його структура.
64. Основні риси законодавчої процедури в палатах зарубіжних парламентів.
65. Функції і компетенція глави держави.
66. Правове положення монарха в зарубіжних країнах.
67. Правове положення президента в зарубіжних країнах.
68. Порядок обрання глави держави у зарубіжних країнах.
69. Підстави дострокового припинення повноважень президента. Інститут імпічменту.
70. Органи виконавчої влади в зарубіжних країнах: види та компетенція.
71. Місце уряду в системі державних органів. Поняття та види уряду.
72. Порядок формування уряду при різних формах правління.
73. Голова уряду та його статус при різних формах правління.
74. Форми контролю за діяльністю уряду. Інтерпеляція.
75. Право вето як складова “системи стримувань і противаг”. Його види.
76. Здійснення судової влади в зарубіжних країнах.
77. Особливості англосаксонської моделі судових систем.
78. Особливості романо-германської моделі судових систем.
79. Особливості мусульманської моделі судових систем.
80. Правовий статус суддів у зарубіжних країнах.
81. Основні моделі організації конституційного контролю.
82. Види органів конституційної юстиції.
83. Поняття місцевого управління і місцевого самоврядування в зарубіжних країнах

84. Сучасні системи місцевого управління в зарубіжних країнах.
85. Структура, склад і порядок роботи органів місцевого управління
86. Компетенція органів місцевого управління та їх відносини з центральними органами держави
87. Конституція США 1787 р. Поправки.
88. Американський федералізм. Правове становище штатів.
89. Виборче право та виборча система США. Праймериз.
90. Конституція Об'єднаного Королівства Великої Британії і Північної Ірландії (в «матеріальному значенні»).
91. Кабінет та уряд Об'єднаного Королівства Великої Британії і Північної Ірландії.
92. Парламент Об'єднаного Королівства Великої Британії і Північної Ірландії.
93. Конституція ФРН 1949 р.
94. Канцлер ФРН, його правове положення. Президент ФРН, його правове положення.
95. Бундестаг і Бундесрат Німеччини.
96. Конституція Французької Республіки 1958 р.
97. Парламент Французької Республіки. Національні збори Франції.
98. Конституційна рада Французької Республіки.
99. Конституція КНР 1982 р.
100. Всекитайські збори народних представників. Голова КНР.
101. Конституція Японії 1947 р.
102. Парламент Японії. Кабінет Японії. Імператор Японії.
103. Основний нізам правління Саудівської Аравії 1992 р.
104. Конституційно-правовий статус особи в Саудівській Аравії.
105. Конституція Республіки Польща 1997 р.

ІХ. Рекомендовані джерела інформації

1. Автономов А.С. Конституционное (государственное) право зарубежных стран : [учебник] / Автономов А.С., Сивицкий В. А., Черкасов А.И. [под ред. А.С. Автономова] — М.: Юриспруденция, 2001. — 400 с.
2. Алебастрова И.А. Конституционное право зарубежных стран / Алебастрова И.А. — М: «Проспект» - 2008.- 624 с
3. Алексеєнко І.Г. Європейська модель конституційної юстиції (порівняльноправова ретроспектива) / Алексеєнко І.Г. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 1998. – 230 с.
4. Андраш Ш. Конституціоналізм и конституційний контроль в посткомуністическій Європі / Ш. Андраш // Конституційне право: східноєвропейське оглядення. – 1999. – №3(28). – С. 77-80.
5. Баглай М.В. Конституційне право зарубіжних країн : [учеб. для вузів] / Баглай М.В., Гуреева Н.П., Даниленко В.Н., Карлов Ю.Н., Кашкин С.Ю. / Моск. Гос. Ін-т міжнародних відносин (ун-т) МІД РФ, - М.: Норма, 1999.- 832 с.
6. Баймуратов М.О. Муніципальне право зарубіжних країн: [навч. посіб.] / Баймуратов М.О., Батанов О.В., Кампо В.М., Музика О.А. / Акад. муніцип. упр. (м.Київ), НДІ приват. права і підприємництва АПН України. – К.: Знання України, 2006. – 120 с.
7. Батанов О. Порівняльний аналіз функціонування муніципальних виборчих систем у зарубіжних країнах / О. Батанов // Вісник Центральної виборчої комісії. – 2013. - № 1 (25). – С. 58-63.
8. Бостан С.К. Історичні засади форми політико-територіального устрою та перспективи її розвитку / С.К. Бостан // Вісник Запорізького юридичного інституту. – 2003. – № 3. – С. 18-28.
9. Бостан С.К. Поняття —форма державного правління в сучасній юридичній науці / С.К. Бостан // Вісник Одеського юридичного інституту. – 2005. – № 4. – Ч. 1. – С. 20-26.
10. Белов Д.М. Інститут імпічменту президента в країнах СНД (порівняльноправовий аналіз) / Д.М. Белов // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія Право. – Випуск 3. – Ужгород: —Ліра, 2004. – С. 46-49.
11. Белов Д.М. Конституційно-правове регулювання виборів глави держави в країнах СНД (порівняльний аналіз) / Д.М. Белов // Життя і право: Львівський правничий часопис . – 2004. – № 6. – С. 19-24.
12. Василевич Г. А. Конституційне право Республіки Білорусь: [учебник] / Василевич Г. А. - М.: Книжний Дем; Інтерпрессервіс, 2003. - 832 с.
13. Ганжуров Ю. Парламентське лобювання в контексті політичної комунікації / Ю. Ганжуров // Політ. менеджмент. – 2005. – № 4. – С. 50-62.

14. Георгіца А.З. Конституційне право зарубіжних країн: [підручник] / Георгіца А.З. – Чернівці: Рута, 2001. – 431 с.
15. Георгіца А.З. Сучасний парламентаризм: проблеми теорії та практики / Георгіца А.З. – Чернівці.: —Рута, 1998. – 484 с.
16. Григонис Э.Л. Конституционное право зарубежных стран / Э.Л. Григонис, 36 В.П. Григонис.Спб. - 2008, 208 с.
17. Дахова І.І. Конституційно-правовий статус глави уряду в зарубіжних країнах / І.І. Дахова // Актуальні проблеми правознавства: Тези доп. і наук. повідом. учасників наук. конф. молодих учених та здобувачів (м. Харків, 1-2 березня 2006 р.); За ред. М.І. Панова. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 2006. – С. 34-36.
18. Державне право зарубіжних країн (у схемах): навч. посіб. / Б. В. Калиновський, О. Я. Лапка, Н. Я. Лапка, Т. О. Пікуля, Л. А. Івершенко, Л. М. Козодой, К. В. Тарасенко; За заг. ред. О. Я. Лапки. – К.: КНТ, 2012. – 528 с.
19. Децентралізація публічної влади: досвід європейських країн та перспективи України / [Бориславська О. М., Заверуха І. Б., Школик А. М. та ін.]; Центр політико-правових реформ. – К., Москаленко О. М., 2012. – 212 с.
20. Дукашева Е.А. Права человека: [ученик для вузов] / Дукашева Е.А.; Отв. ред. чл.- корр. РН, д. ю. н. Е.А. Лукашева. - М.: Издательство НОРМА (Издательская группа НОРМА-ИНФРА- М), 2002,-573 с.
21. Дунаєва Л.М. Зарубіжний досвід місцевого самоврядування (політикоправовий аналіз) / Л.М. Дунаєва // Держава і право. Юрид. і політ. науки: Зб. наук. пр. – 2004. – Вип. 26. – С. 594-602.
22. Двопалатний парламент: світовий досвід та українські реалії: [монографія]; Ред.: О.А. Фісун; Нац. ін-т стратег. дослідж. – Х.: Золоті сторінки, 2008. – 200 с.
23. Егинбарян Р.В. Конституционное право: [учебник] / Р.В. Егинбарян, Э.В. Татевосян — М.: Юристъ, 2000. — 492 с.
24. Згурська В.Л. Проблема взаємовідносин федеративної (союзної) держави і держав-членів (за В. Старосольським) / В.Л. Згурська // Держава і право. Юрид. і політ. науки: Зб. наук. пр. – 2006. – Вип. 32. – С. 540-547.
25. Іерусалімова І.О. Конституційні обов'язки в структурі правового статусу громадянина і їх соціальна цінність / І.О. Іерусалімова // Держава і право. Юрид. і політ. науки: Зб. наук. пр. – 2001. – Вип. 14. – С. 177-179.
26. Ілейко В.Р. Історичний аспект розвитку поглядів на проблему дієздатності / В.Р. Ілейко // Галиц. лікар. вісн. – 2003. – № 1. – С. 118-120.
27. Іванова И.К. Плата лордов на рубеже XX века / И.К. Иванова // Государство и право. – 2003. - №6. – С.70-73.
28. Калашников В.М. Організаційно-правові засади місцевого управління і самоврядування в зарубіжних країнах: [монографія] / Калашников В.М.; Нац.

акад. держ. упр. при Президентіві України; Дніпропетр. регіон. ін-т держ. упр. – Д.: Пороги, 2009. – 387 с.

29. Кельман М. Підсумкові акти конституційної юрисдикції зарубіжних країн: їх юридична природа / М. Кельман // Право України. – 2000. – № 10. – С. 124-127.

30. Коваленко А.А. Інститут глави держави в системі органів державної влади / А.А. Коваленко // Держава і право. Юрид. і політ. науки: Зб. наук. пр. – 2002. – Вип. 17. – С. 70-76.

31. Ковешнигов Е.М. Основы конституционного права зарубежных стран: [Учеб. пособие] / Е.М. Ковешнигов - М., ИНФРП-М 2001. – 192 с.

32. Конституции государств Европы : [в 3 т.] / Л. А. Окуньков (общ. ред. и вступ. ст.). — М. : Норма, 2001— . — Т. 1. — 2001. — 816 с. Т. 2. — 2001. — 838 с. Т. 3. — 2001. — 790 с.

33. Конституційне право зарубіжних країн. Академічний курс: підручник / В.М. Шаповал. — 2-ге вид., перероб. і допов. — К. : Юрінком Інтер, 2010. — 464 с.

34. Конституційне право зарубіжних країн : [навч. Посібник] / М.С. Горшеньова, К.О. Заюморна, В.О. Ріяка та ін.; За заг. ред. В.О. Ріяки. - 2-е вид., допов. і перероб. — К.: Юрінкомінтер, 2006. - 544 с.

35. Конституційне право України: [підручник] / О.Ф. Фрицький. - К., 2004 - 536 с.

36. Ладиченко В.В. Правовий статус особи й обмеження основних прав / В.В. Ладиченко // Держава і право. Юрид. і політ. науки: Зб. наук. пр. – 2006. – Вип. 33. – С. 17-24.

37. Лазур Я.В. Правові засади національно-культурних автономій національних меншин за законодавством зарубіжних країн / Я.В. Лазур // Держава і право. Юрид. і політ. науки: Зб. наук. пр. – 2005. – Вип. 28. – С. 295-302.

38. Мазур Д.В. Про порядок офіційного оприлюднення нормативно-правових актів президента в сучасних республіках змішаного типу / Д.В. Мазур // Право і безпека. – 2005. – Т.4. – № 5. – С. 32-35.

39. Малишко М.І. Конституції зарубіжних країн та України (основи конституціоналізму) : [навч.- метод. Довідник] / Малишко М.І.; Межрегіональна Академія управління персоналом. – 2-ге вид., доп. – К.: МАУП, 2000. – 111 с.

40. Медушевский А.Н. Сравнительное конституционное право и политические институты: курс лекций / А.Н. Медушевский. – М.: ГУ ВШЭ, 2002. – 574 с.

41. Марченко В.В. Формування урядів сучасних зарубіжних країн / В.В. Марченко // Збірник наукових праць. Серія —Право. — Х.: ХНАДУ: – 2002. – № 2. – С. 42-50.

42. Молдован В.В. Судоустрій: Україна, Велика Британія, Російська Федерація, США, ФРН, Франція. Судові органи ООН: [навч. посіб.] / Молдован В.В.; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. – К.: Кондор, 2003. – 254 с.
43. Москвич Л.М. Статус суддів: теоретичний та порівняльно-правовий аналіз: [монографія] / Москвич Л.М. –К., 2004. – 223 с.
44. Окунев І.С. Проблема правосуб'єктності як складова теорії правового статусу суб'єкта права / І.С. Окунев // Держава і право. Юрид. і політ. науки: зб. наук. пр. – 2007. – Вип. 37. – С. 58-65.
45. Олійник М.П. Деякі аспекти правового статусу привілеїв парламентаріїв у порівняльному конституційному праві / Олійник М.П., Олійник Н.М. // Вісник Технологічного університету Поділля. – 1999. – № 6. – С. 19-20.
46. Портнов А. В.Особливості інституту конституційного контролю в Швейцарській Конфедерації // Андрій Володимирович Портнов // Вісник Вищої ради юстиції. - № 3 (11) 2012, С. 139-146
47. Павленко Р.М. Парламентська відповідальність уряду: світовий та український досвід / Р.М. Павленко – К.: Вид. дім —КМ Акад.», 2002. – 253 с.
48. Приполова Л. І. Європейський досвід запровадження номенклатури територіальних одиниць для статистики (NUTS) та перспективи для України / Л. І. Приполова // Віче. — Київ, 2013. — № 12. — С. 26—28.
49. Приполова Л.І. Законодавче регулювання статусу адміністративнотериторіальних одиниць в окремих європейських унітарних державах / Л. І. Приполова // Віче. – Київ, 2013. – № 14. – С. 27-29.
50. Сравнительноеконституционное право [под ред. Кошер, доктор юрид. наук, проф., Чиркина В.Е., доктор юрид. наук, проф., Юдина Ю.А., доктор юрид. н;у к.] — М.: Манускрипт, 1996. - 730 с.
51. Судові та правоохоронні органи європейських країн: [навч.-метод. посіб.]; Підгот.: Ю.Є. Полянський; В.В. Долежан; Одес. нац. юрид. акад. – О.: Юрид. пра, 2005. – 82 с.
52. Сухонос В.В. Світовий досвід закріплення статусу глави держави: історико-законодавчий контекст / В.В.Сухонос // Правова держава: Щорічник наук. пр. – 2007. – Вип. 18. – С. 207-217.
53. Тодика О.Ю. Вибори до парламентів країн СНД (Порівняльно-правовий аспект): [монографія] / Тодика О.Ю.; Нац. юрид. акад. ім. Я.Мудрого. – Х.: Факт, 2003. – 147 с.
54. Хартли Т.К. Основы права Европейскогообщества. Введение в конституционное и административное право Европейскогообщества / Хартли Т.К. Под ред. В.Г. Бенда,- М.: ЮНИТИ, 1998.- 647 с.
55. Хачатурян Х.В. Отечественноесамоуправление в мировомисторическомпроцессе:[монография] / Хачатурян Х.В. – К.: Киев. междунар. ун-т, 2008. – 556 с.

56. Чепель О.Д. Особливості основних гарантій депутатської діяльності в Україні та зарубіжних країнах / О.Д. Чепель // Держава і право. Юрид. і політ. науки – К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, – 2005. – Вип. 28. – С. 262-268.

Інтернет –ресурс:

1. Національна парламентська бібліотека України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://nplu.org/>
2. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/>
3. Інформаційно-пошукова правова система «Нормативні акти України (НАУ)» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.nau.ua>
4. Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua/>
5. Офіційний сайт Президента України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://president.gov.ua>
6. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://kmu.gov.ua>
7. Офіційний сайт Конституційного Суду України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ccu.gov.ua>
8. Офіційний сайт Палати Представників Республіки Білорусь [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.house.gov.by/>
9. Офіційний веб-сайт Національного зібрання Республіки Білорусь [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.sovrep.gov.by/>
10. Офіційний веб-сайт Президента Республіки Білорусь [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://president.gov.by/>
11. Офіційний сайт Британського Парламенту [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.parliament.uk/>
12. Офіційний сайт Бундестагу Німеччини [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.bundestag.de/>
13. Офіційний сайт Сенату США [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.senate.gov/>
14. Офіційний веб-сайт Палати Представників США [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.house.gov/>
15. Офіційний веб-сайт Президента США [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.whitehouse.gov/>
16. Офіційний веб-сайт Парламенту Республіки Франція [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.parlement.fr/index.html>

17. Американська бібліотека НаУКМА [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.library.ukma.kiev.ua/amer>
18. Бібліотека Конгресу США [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.loc.gov>
19. Російська державна бібліотека [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.rsl.ru>
20. Британська бібліотека [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.bl.uk>
21. Німецька національна бібліотека [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www/d-nd.de>
22. Національна бібліотека Франції [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.bnf.fr>
23. Європейська цифрова бібліотека (Europeana) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://dev.europeana.eu>

